

A photograph of a family (a man, a woman, and a young girl) standing on a grassy hillside at sunset. The sun is low on the horizon, creating a strong lens flare and silhouetting the family against the bright sky. The landscape consists of rolling hills and fields.

Kvalitetssäkrad mätning av föräldraskapsstöd

En rapport skriven av *Research Institutes of Sweden (RISE)* på uppdrag av
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)

Mars 2021

MYNDIGHETEN FÖR
FAMILJERÄTT OCH
FÖRÄLDRASKAPSTÖD

RI.
SE

Innehåll

Sammanfattning	4
1. Inledning.....	6
1.1 Bakgrund	6
Föräldraskapsstöd	6
Hur kan ett mättekniskt perspektiv bidra?	7
1.2 Syfte	7
2. Mätteknisk analys av befintliga indikatorer	8
2.1 Mätkvalitetssäkring.....	8
2.2 Övergripande slutsatser av analysen	9
Aktiviteter	9
Ett tillgängligt stöd.....	9
Ett kunskapsbaserat arbetssätt	10
En stödjande organisation.....	10
Perspektiv.....	10
Effekter och lägesbild	10
2.3 Förbättringsmöjligheter	11
3.1 Vad är en programteori?	12
3.2 Tillvägagångssätt.....	12
3.3 Slutsatser från dialogerna	13
Uppföljning av föräldraförmågan	13
Kommunal samordning	15
Civilsamhället	17
4. Implementering av verktyg	17
Steg 1: Tillgängliggöra uppföljningsverktyg online	19
Steg 2: Uppmuntra inrapportering av data, möjliggör jämförelse samt förespråka ett urval kvalitetssäkrade insatser.....	20
Steg 3: Upprätta struktur för insamling av kommunal data på nationell nivå.....	20
Steg 4: Upprätta nationell samordning av preventiva insatser med berörda myndigheter.....	20
Steg 5: Inrätta ett nationellt uppföljningsverktyg för att kartlägga det övergripande kommunala arbetet med preventiva insatser	20
5. Slutsats	21
5.1 Befintliga indikatorer	21
5.2 Behov hos deltagare	22
5.3 Rekommendationer för utformning av uppföljningsverktyg.....	23
Föräldraförmågan.....	23

Kommunal samordning.....	24
Barns behov	25
Civilsamhället.....	25
Utagerande beteenden och riktat stöd	26
6. Nästa steg.....	26
7. Referenser.....	28
Bilaga 1.....	30
Bilaga 2.....	33

Sammanfattning

Föräldra-barnrelationer är av stor betydelse för både barnens psykiska och fysiska hälsa under hela deras liv. Föräldraskapsstöd kan vara såväl en värdefull form av stöd för föräldrar som en viktig samhällsinvestering för att minska ojämlikhet och negativa utfall för barn och unga.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har i syfte att vidareutveckla föräldraskapsstödet i Sverige fått i uppdrag av Socialdepartementet att utveckla nationella indikatorer för uppföljning och utveckling över tid i förhållande till målsättningar inom föräldraskapsstöd. I detta syfte publicerades under 2019 en rapport kring uppföljning av föräldraskapsstöd inom kommuner där ett förslag på indikatorer presenterades.

Tidigare framtagna indikatorer och ramverk för uppföljning av föräldraskapsstöd behöver dock vidareutvecklas för att möjliggöra en säker uppföljning som kan leda till förbättring inom föräldraskapsstödarbetet. För att ge underlag för en möjlig vidareutveckling har MFoF inlett ett samarbete med RISE Research Institutes of Sweden (RISE). RISE har som Sveriges Nationella Metrologiska Institut (NMI), utvecklat expertis kring kvalitetssäkrad mätteknik och har inom ramen för detta projekt arbetat med att:

- utforma en programteori för utveckling av en implementeringsstödjande uppföljningsmodell,
- analysera befintliga indikatorer utifrån ett kvalitetssäkringsperspektiv (med koppling till de tre målområdena i strategin),
- utforma hypoteser om ett förbättrat indicatorsystem för diskussion med MFoF och andra berörda aktörer, samt
- stödja MFoF i att upprätta samarbeten med kommuner, länsstyrelser m.fl. kring att driva utvecklingsarbete på både kort och lång sikt, och planera för test av uppdaterade indikatorer tillsammans med de aktörer som ingår i utvecklingsarbetet.

Utöver analys av tidigare rapporter har RISE använt sig av dialoger med experter och praktiker inom föräldraskapsstödområdet i kommuner och regioner. Samtalen riktades mot vad experterna/praktikerna anser vara viktigt att följa upp bland föräldrar och kommuner för att få en rättvisande bild av föräldraskapsstödarbetet och dess uppföljnings- och förbättringsmöjligheter.

För att få en tydlig bild av läget och behoven kring föräldraskapsstöd behöver indikatorer för detta tas fram i nära samarbete med experter och praktiker som jobbar inom området.

För att vidareutveckla det befintliga ramverket för uppföljning av föräldraskapsstöd och öka dess användbarhet bör det tydliggöras hur de inkluderade frågorna besvaras. Därtill behöver en skala med svarsalternativ utarbetas, för att kunna kartlägga frågornas svårighet genom Rasch-analys. Detta steg är nödvändigt för att kunna jämföra svar över tid och mellan kommuner, samt att säkerställa att frågornas svårighet är på rätt nivå jämfört med respondenterna.

Det föreslagna förbättrade ramverket kommer bestå av ett uppföljningsverktyg för att följa upp huruvida process och utfall av föräldraskapsstödarbete är i linje med den nationella strategins tre målområden. Utöver vidareutvecklingen av det befintliga ramverket föreslås även följande verktyg som kan fungera som stöd för att analysera lägesbilden och behovet kring föräldraskapsstöd inom kommuner:

1. Ett uppföljningsverktyg kring föräldrarnas självuppskattade föräldraförmåga, som fungerar som indikator för deras relation med barnet (kvalitetssäkring av ett befintligt mätverktyg för föräldraförmågan)
2. Ett uppföljningsverktyg angående kommunernas samordning (inklusive samordning med civilsamhället) kring preventivt arbete för föräldrar och barn (sammanställning av ett nytt verktyg i nära samarbete med kommuner)
3. Ett uppföljningsverktyg för barnens behov (sammanställning av en manual för intervjuer samt frågeformulär kring barns behov)
4. Ett verktyg för tidig identifiering av barn/familjer som behöver stöd att hantera utagerande beteenden, som också kan fungera som uppföljningsverktyg

För att säkra verktygens kvalitet behöver de vid utvecklingen testas genom Rasch-analys under en pilotstudie för att kartlägga frågornas lämplighet samt svårighetsgrad, samt för att öka sannolikheten att uppföljningen belyser de riktiga behoven och utvecklingen inom kommunerna. Under förstudien har studiens tema förankrats med ett urval berörda aktörer och givet det positiva gensvaret bedöms det finnas goda möjligheter för framtida samarbete med dessa för vidareutveckling av uppföljningsverktyg för föräldraskapsstöd.

En lyckad implementering av uppföljningsverktygen är avgörande för att realisera den samhällsnytta som de kan medföra. I arbetets nästa steg rekommenderas en utredning av vilken implementerings- och förankringsstrategi som bäst möjliggör en storskalig användning av uppföljningsverktygen bland kommuner, samt fortsatt vidareutveckling av föräldraskapsstödarbetet. Frågan om implementeringsstrategi är också kopplad till hur samordningen mellan MFoF, länsstyrelser, regioner och kommuner fortsatt utformas.

RISE bidrar gärna till den fortsatta utvecklingen med fokus dels på de tekniska aspekterna kring utformning av kvalitetssäkrade uppföljningsverktyg, dels på praktiskt stöd till implementering hos kommuner, regioner och andra berörda aktörer.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Föräldraskapsstöd

Föräldra-barnrelationer är av stor betydelse för både barnens psykiska och fysiska hälsa under hela deras liv. Föräldraskapet kan vara utmanande vid många tillfällen och föräldrar kan vara hjälpta av någon form av stöd. Förutom värdet för föräldrarna, är föräldraskapsstöd en viktig samhällsinvestering för att minska ojämlikhet och negativa utfall för barn och unga (Svanström m.fl., 2012). Föräldraskapsstödprogram har i flera fall uppskattats kunna leda till kostnadsbesparingar för samhället (Feldman m.fl., 2014; Nystrand m.fl., 2019), och föräldraskapsstöd ingår även i annat preventivt arbete kring barn och familjer. Utöver familjecentraler utgör mödra- och barnhälsovården, hälso- och sjukvården, öppen förskola, för- och grundskola, elevhälsan och socialtjänsten arenor för föräldraskapsstöd (MFoF, 2020b). Även civilsamhället har arenor för föräldraskapsstöd. I vissa fall kan föräldrar uppleva att det är enklare att ta del av föräldraskapsstöd som erbjuds av civilsamhället, då de känner sig mindre utpekade, vilket kan öka deltagandet. Eftersom olika aktörer är antingen direkt eller indirekt involverade i att erbjuda föräldraskapsstöd har man i den nationella strategin formulerat förbättrad samordning mellan olika involverade aktörer som ett av de viktigaste målen att uppnå (Folkhälsomyndigheten, 2012; Regeringskansliet Socialdepartementet, 2018).

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) är en statlig myndighet som har ansvar för internationella adoptioner, familjerätt, föräldraskapsstöd och familjerådgivning, med visionen att erbjuda kunskap för att alla barn ska få en trygg uppväxt och bra relationer till sina föräldrar. Det görs genom att samla den senaste kunskapen kring föräldraskapsstöd och att göra den tillgänglig för beslutsfattare och yrkesverksamma som arbetar lokalt och regionalt med föräldraskapsstödsarbetet. Myndigheten har sedan 2016 uppdraget för verksamhetsinriktningen föräldraskapsstöd (som Folkhälsomyndigheten hade tidigare).

Enligt den nationella strategin ska alla vårdnadshavare erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Förutom det ska ett jämställt föräldraskap och jämlikhet i hälsa vara grundläggande för arbetet, och stödet ska utgå från barnets rättigheter. Tanken är att denna strategi ska stödja ansvariga aktörer i deras arbete. Trots att föräldraskapsstödsarbetet i Sverige har genomgått en stor utveckling under åren, finns det fortfarande många förbättringsmöjligheter kvar.

I syfte att vidareutveckla föräldraskapsstödet i Sverige har MFoF tidigare fått i uppdrag av Socialdepartementet att utveckla nationella indikatorer för uppföljning och utveckling över tid i förhållande till målsättningar inom föräldraskapsstöd. Förutom rapporten som publicerades under 2020 som ett resultat av detta uppdrag (MFoF, 2020a), publicerades under 2019 en rapport kring en kartläggning av, och ett ramverk för, uppföljning av föräldraskapsstöd inom kommuner där ett förslag på indikatorer presenterades (PA Consulting, 2019).

Hur kan ett mättekniskt perspektiv bidra?

Att beskriva, utvärdera och mäta sociala och hälsomässiga värden kan göras med olika typer av datakällor, i flera olika situationer, med olika syften samt på individ-, organisations- och/eller samhällsnivå. Att mäta innebär att sätta siffror på de sociala och hälsomässiga värdena, vilket möjliggör beräkningar och objektiva jämförelser.

Att utveckla och implementera meningsfulla mätetal på sociala och hälsomässiga värden gör det lättare att:

- i) mäta och jämföra nyttan av insatser, tjänster och produkter;
- ii) möjliggöra nationell uppföljning för att säkerställa kvalitet och jämlikhet;
- iii) identifiera omotiverade skillnader i välfärdssektorns strukturer, processer och resultat, samt att analysera vad dessa beror på.

Vid tillämpning inom föräldraskapsstödsområdet hjälper framtagande och användning av meningsfulla mätetal kommunerna att följa upp sitt föräldraskapsstödarbete och ger underlag för vidareutveckling i linje med den nationella strategin.

1.2 Syfte

Förutom att de tidigare framtagna indikatorerna för uppföljning av föräldraskapsstöd som PA Consulting föreslog inte har genomgått en mätteknisk utvärdering, saknas även förslag på hur man baserat på indikatorer kan skapa en nationell stödstruktur för uppföljning av föräldraskapsstöd. Det är avgörande att säkra att uppföljning inte sker för uppföljningens egen skull, utan för att stödja en god implementering av det nationella, regionala och lokala föräldraskapsstödarbetet. För att ge underlag för en möjlig vidareutveckling har MFoF inlett ett samarbete med RISE Research Institutes of Sweden (RISE). RISE har under hösten 2020 arbetat med att;

- utforma en programteori för utveckling av en implementeringsstödjande uppföljningsmodell,
- analysera befintliga indikatorer utifrån ett kvalitetssäkringsperspektiv (med koppling till de tre målområdena i strategin),
- utforma hypoteser om ett förbättrat indikatorsystem för diskussion med MFoF och andra berörda aktörer, samt
- stödja MFoF i att upprätta samarbeten med kommuner, länsstyrelser m.fl. kring att driva utvecklingsarbete på både kort och lång sikt, och planera för test av uppdaterade indikatorer tillsammans med de aktörer som ingår i utvecklingsarbetet.

RISE, som är ett statligt forskningsinstitut med uppdrag att vara samhällets och näringslivets innovationspartner, är även Sveriges Nationella Metrologiska Institut (NMI), och har på så vis byggt upp expertis kring kvalitetssäkrad mätteknik för effektivisering av både industri och samhälle. Den mättekniska expertisen kan även tillämpas på enkäter, så kallade kategoriskt baserade mätningar, vilket är relevant när det gäller uppföljning av föräldraskapsstöd. Väl utformade indikatorer kan i sin tur stödja innovativa och effektiva arbetssätt, som exempelvis kan handla om att bättre nå fram med föräldraskapsstöd till

vissa målgrupper eller att få indikationer på om det stöd som ges kan anses kostnadseffektivt, givet senast tillgängliga kunskap.

Med denna expertis samt den från MFoF, kommuner, regioner och länsstyrelsen, har RISE tagit fram en programteori för utveckling av uppföljningsverktyg för föräldraskapsstöd utifrån befintligt material samt praktiska behov. Programteorin visar på hur tidigare framtagna indikatorer kan förbättras och vidareutvecklas till kvalitetssäkrade uppföljningsverktyg. De avsedda mätverktygen syftar till att skapa underlag för kommuner och regioner att förbättra sitt föräldraskapsstödsarbete och därmed föräldrars förutsättningar att stödja sina barn.

2. Mätteknisk analys av befintliga indikatorer

2.1 Mätkvalitetssäkring

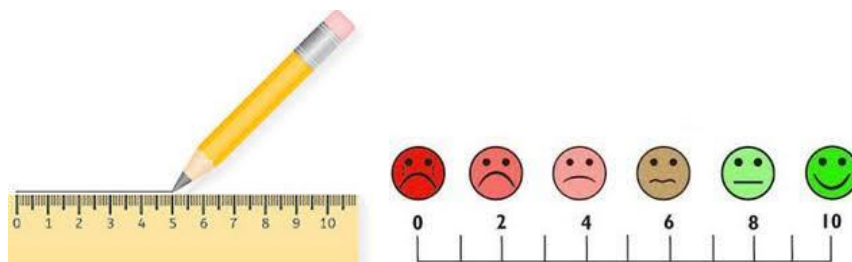
Att utföra en insats med kvalitet är viktigt. För att kunna göra det behövs ett ständigt pågående kvalitetssäkringsarbete.

En viktig del av kvalitetssäkringen är att mäta och bedöma om insatsen eller stödet tillräckligt väl uppfyller de krav man har ställt på den. För att göra detta behöver man olika typer av mått. För en enkel produkt som en spik kan det handla om att på stickprov kontrollmäta längd och bedöma om längden är korrekt. I detta fall används måttet meter. Meter är ett kvalitetssäkrat mått där det finns rutiner för att säkerställa att en meter är lika långt över hela världen. När mått som inte är kvalitetssäkrade används kan vi inte garantera att samma mätvärden betyder samma sak. Det kan liknas vid att kontrollera längden på spikarna med olika, krokiga linjaler. Viktiga begrepp när det kommer till kvalitetssäkrade mätningar är koncept som reliabilitet och invarians, vilket innebär att mäta det man avser att mäta och att mätverktyget fungerar likadant i olika situationer. Det är också viktigt att förstå storleken på den osäkerhet som alltid finns i en mätning, den så kallade mätosäkerheten.

För utvärdering av de insatser som den här rapporten adresserar behöver mjuka värden beskrivas och mätas, och mätningarna kvalitetssäkras. Exempelvis välbefinnande, trygghet i sociala relationer eller upplevd föräldraförståelse. Beskrivningen av ett mjukt värde brukar sammanfattas i en begreppsteori. Utifrån en teoretisk modell kan sedan ett mått utvecklas, testas och användas, ofta i formen av en enkät med flera frågor där varje fråga har flera givna svarskategorier. Vissa fenomen kan ha flera delar/aspekter som behöver mätas med separata samlingar frågor. Till exempel finns en teoretisk modell för välbefinnande som beskriver tre delar av välbefinnande: psykologiskt, socialt och emotionellt (Keyes, 2002; 2014), och ett välkonstruerat mätverktyg (enkät) behöver mäta alla tre delarna med tillräckligt många välformulerade frågor.

För att kunna utföra kvalitetssäkring av måttet och mätningarna rekommenderas användning av en så kallad Rasch-analys. Med denna sammanställs frågorna till en gemensam skala och Rasch-konverterade värden som lämpar sig för statistisk analys tas fram. Till skillnad från en linjal där alla avstånd är lika stora kan man vid mätning av mjuka värden inte bara sätta siffror på dessa, vilket exemplifieras i figur 1. När det kommer till kategoriskt baserade mätningar kommer mätosäkerheten att variera över skalan som används, vilket

ofta innebär större mätosäkerhet i ytterligheterna av skalan. Reliabilitet, att det som avses att mätas också är det som mäts, är mycket viktigt inom detta område. Alla som besvarat enkäter kring kundnöjdhet, trivsel eller välmående kan säkert känna igen sig i att reflektera kring huruvida de frågor som ställs verkligen kan fånga det som avses. Det är också viktigt att analysera om måttet uppvisar adekvat invarians, vilket innebär att det fungerar likadant exempelvis vid olika mättillfällen, för människor av olika kön eller från olika kulturer.

Figur 1. Vi vet att skillnaden mellan 1 och 2 centimeter är lika stor som skillnaden mellan 7 och 8 centimeter, men är skillnaden mellan att må "dåligt" och "okej" lika stor som mellan att må "bra" och "jättebra"?

Om sociala insatser utvärderas med hjälp av mått som inte är kvalitetssäkrade finns det stor risk för att beslut fattas på felaktiga grunder och att samhällsresurserna inte används så effektivt som möjligt. Det är därtill svårt att utvärdera om en insats gett någon effekt eller inte. Ett mått som är invariant och exempelvis ger olika resultat beroende på kön kan få följden att problem som finns i en av dessa grupper inte uppmärksammas. Därutöver kan användning av ett mått som inte är reliabelt innebära att mätningen inte reflekterar det som avses undersökas, vilket blir problematiskt.

2.2 Övergripande slutsatser av analysen

Som startpunkt inför arbetet har det framtagna ramverket för uppföljning av föräldraskapsstöd av PA Consulting (se tabell 1 nedan) analyserats utifrån ett mättekniskt perspektiv. För varje uppföljningsområde beskrivs den mättekniska potentialen samt dess förbättringsmöjligheter. Ramverkets övergripande förbättringsmöjligheter presenteras i sektion 2.3.

Aktiviteter

PA Consultings förslag (2019) för uppföljning av aktiviteter ger underlag för processuppföljning och kan ge kommuner möjlighet att reflektera över sina insatser samt att följa upp sina svar över tid. Vid uppföljning av vilka föräldraskapsstödsprogram som erbjuds ges även möjlighet att belysa i vilken utsträckning dessa är evidens- och kunskapsbaserade. Ett kunskapsbaserat arbetssätt förespråkas i den nationella strategin och MFoF erbjuder en översikt av lämpliga program och metoder för föräldraskapsstöd (MFoF, 2021).

Ett tillgängligt stöd

Till att börja med kan frågor om hur systematiskt kommuner arbetar förtydligas genom mer konkreta beskrivningar av vad som anses vara systematiskt. I det presenterade ramverket framkommer inte vad det innebär att arbeta

systematiskt och missförstånd kring frågorna kan leda till att olika respondenter besvarar dessa på olika sätt. Avsaknaden av tydliga frågor kan resultera i att olika saker mäts när olika personer svarar på frågorna, vilket minskar verktygets invarians och därmed användbarhet. Det blir svårt att dra slutsatser från måttet över tid eller göra jämförelser mellan kommuner. Dessutom riktar sig frågorna framför allt mot processen att upprätta ett tillgängligt stöd, istället för utfallet av att tillgängliggöra stödet.

Ett kunskapsbaserat arbetssätt

I linje med frågorna angående ett tillgängligt stöd, kan den första frågan om ett kunskapsbaserat arbetssätt vara för abstrakt och otydlig för att skapa ett uppföljningsverktyg med god validitet. Konkreta exempel av vad som anses vara ett kunskapsbaserat arbetssätt behövs för att möjliggöra en kvalitetssäkrad uppföljning. Den andra frågan kring ett kunskapsbaserat arbetssätt innehåller en bedömning av flera faktorer (till exempel kunskap om effektiva metoder och arbetssätt), vilket leder till att det inte går att vara säker på vad som har följts upp vid besvarandet av frågan. Därför bör denna fråga brytas upp i fler frågor som kan besvaras genom en självuppskattning av kommunen om sin verksamhet.

En stödjande organisation

Frågorna om en stödjande organisation kan ge en bra första insikt i vilka resurser som avsätts för arbete med föräldraskapsstöd (exempelvis fråga 1, 2 och 4) och därmed arbetsprocessen. Att få svar på dessa frågor säger däremot väldigt lite om kvalitén av det genomförda arbetet och vilka utfall de avsatta resurserna leder till. Fler frågor om hur den kommunala samverkan fungerar (exempelvis fråga 5) borde inkluderas för att följa upp dess kvalitet och förbättringsmöjligheter samt relaterade behov.

Perspektiv

Även för att följa upp kommunernas arbete med olika perspektiv (till exempel barns rättigheter, jämställdhet och jämlik hälsa) saknar ramverket en tydlig beskrivning av vad som anses vara ett systematiskt arbete genom konkreta exempel. I framtida steg behöver specifika indikatorer för arbetet samlas och testas för att inkludera dessa i ett uppföljningsverktyg.

Effekter och lägesbild

I slutet av ramverket presenteras data från existerande databassystem som möjliga indikatorer för att följa upp effekter av föräldraskapsstödarbete samt att kartlägga lägesbilden för att upptäcka förbättringsmöjligheter. När det gäller analys av indikatorer bland befintliga databassystem kan dock inte effekter av föräldraskapsstödarbete indikeras. Det då många andra faktorer kan påverka indikatorerna från databaserna så att en kausal relation ej kan påvisas. Därmed kan väldigt begränsade slutsatser dras kring föräldraskapsstödet effekter. Att använda befintliga datakällor för kartläggningen av lägesbilden är däremot möjligt, men även här behöver det ursprungliga upplägget några anpassningar. De valda indikatorerna behöver fastställas baserat på praktiska behov samt att de måste ha en tydlig koppling till föräldraskapsstödarbetet. Det rekommenderas därför att identifiera och utveckla indikatorer för

behovskartläggning och kartläggning av lägesbilden i nära samarbete med experter och praktiker inom föräldraskapsstödområdet.

Tabell 1. Framtaget ramverk för uppföljning av föräldraskapsstöd gjort av PA consulting

Ramverk för uppföljning föräldraskapsstöd		Mål*	Utfall	Varför/ varför inte?
Aktiviteter	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vilka föräldraskapsstödsprogram erbjuds i kommunen? 2. Vilka är kommunens viktigaste insatser inom föräldraskapsstöd? 			
Ett tillgängligt stöd	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hur stor andel av alla föräldrar har nåtts om information om att det finns föräldraskapsstöd de senaste två åren? 2. Erbjuds föräldraskapsstödsutbildningar eller annan allmän information om föräldraskapsstöd för föräldrar med barn i följande åldersspann? 3. Hur systematiskt arbetar kommunen för att öka tillgängligheten till föräldraskapsstöd? 4. Hur systematiskt arbetar kommunen för att 1) ta reda på och 2) anpassa föräldraskapsstödet till föräldrars och barns olika bakgrunder, förutsättningar, behov och önskemål? 5. Hur systematiskt arbetar kommunen för att kommunicera att föräldraskapsstöd även kan gälla andra närstående vuxna än biologiska och/eller rättsliga föräldrar? 			
Ett kunskapsbaserat arbetssätt	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hur systematiskt arbetar kommunen för att säkerställa att det föräldraskapsstöd som erbjuds baseras på bästa tillgängliga kunskap? 2. Har kommunen tillräcklig kunskap om effektiva arbetssätt, metoder och andra insatser (t.ex. evidensbaserade metoder) inom föräldraskapsstödsområdet? 			
En stödjande organisation	<ol style="list-style-type: none"> 1. Har kommunen en dedikerad resurs på minst 50% för arbetet med föräldraskapsstöd? 2. Har kommunen ett styrdokument/en handlingsplan för arbetet med föräldraskapsstöd? 3. Efterfrågas på chefsnivå inom kommunen en systematisk uppföljning/utvärdering av arbetet med föräldraskapsstöd? 4. Har arbetet med föräldraskapsstöd ordinarie budget eller finansieras det genom projektmedel? 5. Hur väl fungerar samverkan inom kommunens organisation relaterat till arbetet med föräldraskapsstöd? 6. Är arbetet med föräldraskapsstöd förvaltningsövergripande? 7. Inom vilken förvaltning ligger huvudansvaret för arbetet med föräldraskapsstöd? 8. Innebär MFoF:s arbete med föräldraskapsstöd ett effektivt stöd för er? 9. Innebär Länsstyrelsens arbete med föräldraskapsstöd ett effektivt stöd för er? 			
Perspektiv	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hur systematiskt arbetar kommunen för att samtliga följande perspektiv ska genomsyra arbetet med föräldraskapsstöd? Barns rättigheter, jämställdhet och det jämställda föräldraskapet samt jämlikhet i hälsa. 			
Effekter och lägesbild	T.ex. data från existerande databaser/system.			

* Primärt mål relaterade till VAD som önskas

2.3 Förbättringsmöjligheter

Det tidigare utvecklade ramverket kan förbättras genom att exemplifiera det abstrakta begreppet "systematiskt arbete" för att förtydliga frågor och svarskategorier. Utöver de redan befintliga frågorna kring föräldraskapsstödarbetets process som föreslås bör fler frågor angående utfall inkluderas för att få en inblick i arbetets kvalitet.

För att få en tydlig bild av läget och behoven kring föräldraskapsstöd behöver indikatorer för det tas fram i nära samarbete med experter och praktiker som jobbar inom området.

En generell brist i ramverket som i stor uträkning påverkar dess användbarhet är att inga svarsalternativ presenteras. Svar på frågor som exempelvis hur systematiskt kommunen arbetar borde besvaras genom svarsmöjligheter på en skala så att dess svårighet kan analyseras genom Rasch-analys, samt för att kunna jämföra svar över tid och mellan kommuner. I det nuvarande ramverket kan mål och utfall inte jämföras då inga fastställda svarsalternativ finns och svarens betydelse inte kan mätas. Vad som betyder ett "bra systematiskt arbete" för en kommun kan betyda något helt annat för en annan. Genom att erbjuda svarsalternativ på en specificerad svarsskala och med hjälp av Rasch-analys kan svarsmönster som framkommer ur uppföljningarna analyseras. På det sättet kan skillnader i svårighet mellan olika frågor tas fram samt att det kan säkerställas att frågornas svårighet är på rätt nivå jämfört med respondenternas

nivå. Att se hur olika kommuner besvarar frågorna som har kategoriserats efter svårighet kan ge insikt i hur deras arbete förhåller sig till andras. Därutöver kan en kommuns svar över tid jämföras för att mäta dess utveckling, och även jämföra kommuner med varandra.

3. Programteori och implementering

3.1 Vad är en programteori?

Programteori (eng "Theory of Change"), kan förenklat beskrivas som en teori för att förtydliga kopplingarna mellan resurser och aktiviteter (input), resultat (output) och utfall (outcome). De utfall och resultat man eftersträvar ska förankras i de verkliga behov som finns.

I den här kontexten är målet att utveckla en kedja av relevanta indikatorer, från struktur-, till process-, resultat- och utfallsmått på lokal nivå. Indikatorerna ska ha en tydlig koppling till den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd samt vara relevanta för den lokala kontexten och stödja kommuners implementering av föräldraskapsstöd.

3.2 Tillvägagångssätt

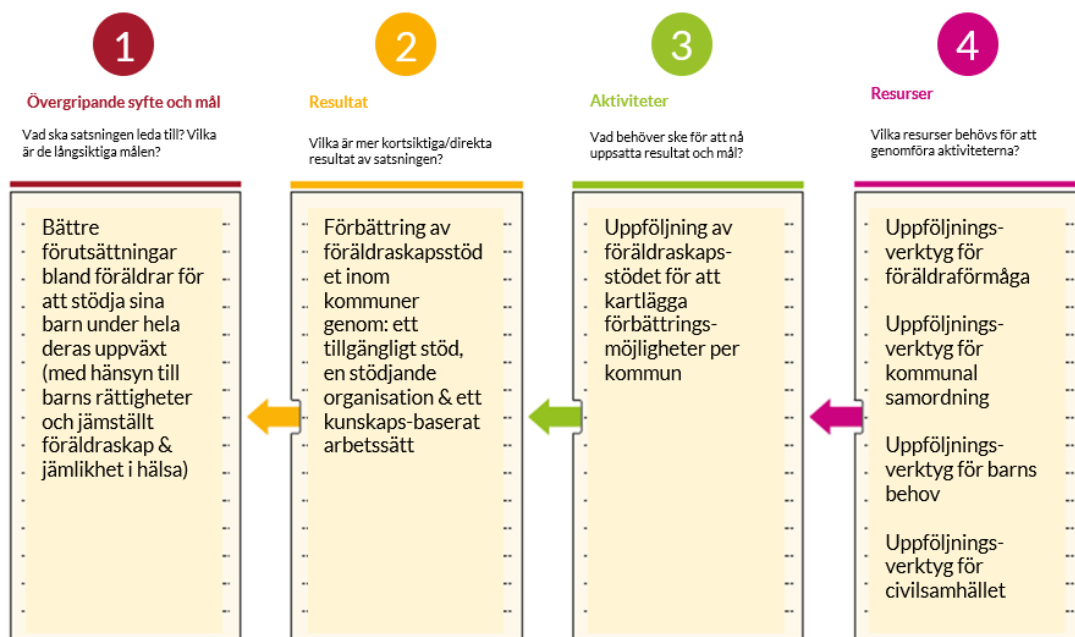
Utöver tidigare rapporter, som publicerats av bland annat MFoF och Folkhälsomyndigheten, har RISE vid framtagandet av programteorin och vidareutvecklingen av befintliga indikatorer använt sig av dialoger med experter och praktiker inom föräldraskapsstödområdet i kommuner och regioner.

Initialt kontaktades de kommuner som deltog i den tidigare kartläggningen kring uppföljning av föräldraskapsstöd (PA Consulting, 2019). Dock var responsen begränsad, sannolikt beroende på att fanns relativt kort om tid att planera dialoger, vilket ledde till att ytterligare kommuner kontaktades. Kommunerna valdes ut baserat på deras storlek och geografi, för att ge en så representativ bild som möjligt av föräldraskapsstöd i svenska kommuner. För det användes SKR:s kommungruppsindelning (SKR, 2019). Resultatet är att dialoger genomfördes med Halmstads kommun, Mora kommun, Stockholms stad, Jönköpings kommun och Malmö stad. Därutöver har dialoger förts med Länsstyrelsen Örebro och Åsa Lefèvre från Region Skåne, som i sin tidigare roll som forskare har genomfört forskning inom föräldraskapsstödområdet.

Samtalen riktades mot vad experterna/praktikerna anser vara viktigt att följa upp bland föräldrar och kommuner för att få en rättvisande bild av föräldraskapsstödarbetet och dess uppföljnings- och förbättringsmöjligheter. Inför dialogerna skapades en förenklad effektlogik som har fungerat som underlag för samtalen (se figur 2). Effektlogiken i figur 2 baseras på tidigare rapporter samt RISE expertis inom mätteknik.

Med hjälp av kvalitetssäkrade mätverktyg för uppföljning av föräldraskapsstödarbete inom kommuner (punkt 4 i figur 2) kan man möjliggöra kartläggning av förbättringsmöjligheter inom området (punkt 3). Förbättring av föräldraskapsstöd (punkt 2) kan i sin tur leda till bättre förutsättningar bland vårdnadshavare för att stödja sina barn (punkt 1), vilket är projektets övergripande mål.

Efter samtalen producerades en skriftlig sammanfattning, som därefter skickades till både den berörda parten och MFoF. Baserat på resultaten vidareutvecklades effektlogiken till den version som finns i bilaga 1. En detaljerad beskrivning av samtalens resultat ges i nästa paragraf, efter vilket slutsatser dras för utveckling av en uppföljningsmetod för föräldraskapsstöd. Vid slutet av projektet organiserades ett webinarium där såväl de intervjuade parterna som MFoF kunde dela sina uppfattningar om vad som skulle behövas för en lyckad implementering av uppföljningsverktyg för föräldraskapsstöd. Webbinariets resultat beskrivs i rekommendationer för utformning av uppföljningsverktyg.

Figur 2. Effektlogik för mätinstrument av föräldraskapsstödsarbetet.

3.3 Slutsatser från dialogerna

Dialogerna styrdes, som nämnts ovan, av frågor kring uppföljning av föräldraskapsstöd (uppdelad i uppföljning bland föräldrar och bland kommuner) (se bilaga 2). Utifrån dialogerna framträder nedannämnda punkter som angelägna.

Uppföljning av föräldraförmågan

Vid uppföljning av föräldraskapsstöd är det viktigt att undersöka föräldrabarnrelationen, då förbättring av denna är ett av stödets främsta mål. Ett sätt är att fokusera på föräldraförmågan; att stärka ageranden som gynnar en positiv kommunikation med barnet samt underlättar vardagen i familjen. Då barnets beteende och välbefinnande i stor utsträckning beror på föräldraförmågan är denna faktor viktig att kartlägga. Exempel på beteenden hos föräldrar som kan gynna relationen med barnet är enligt de experter och praktiker som vidtalats att visa tålamod, att ge sig tid till reglering av utmanande situationer eller att vara "här och nu" med barnet. Genom att följa föräldraförmågan och föräldrars egen syn på detta kan behovet av föräldraskapsstöd och utvecklingen över tid inom en kommun analyseras. Det kan liknas vid en prevalensmätning där man kartlägger och jämför förekomsten av en indikator (i detta fall

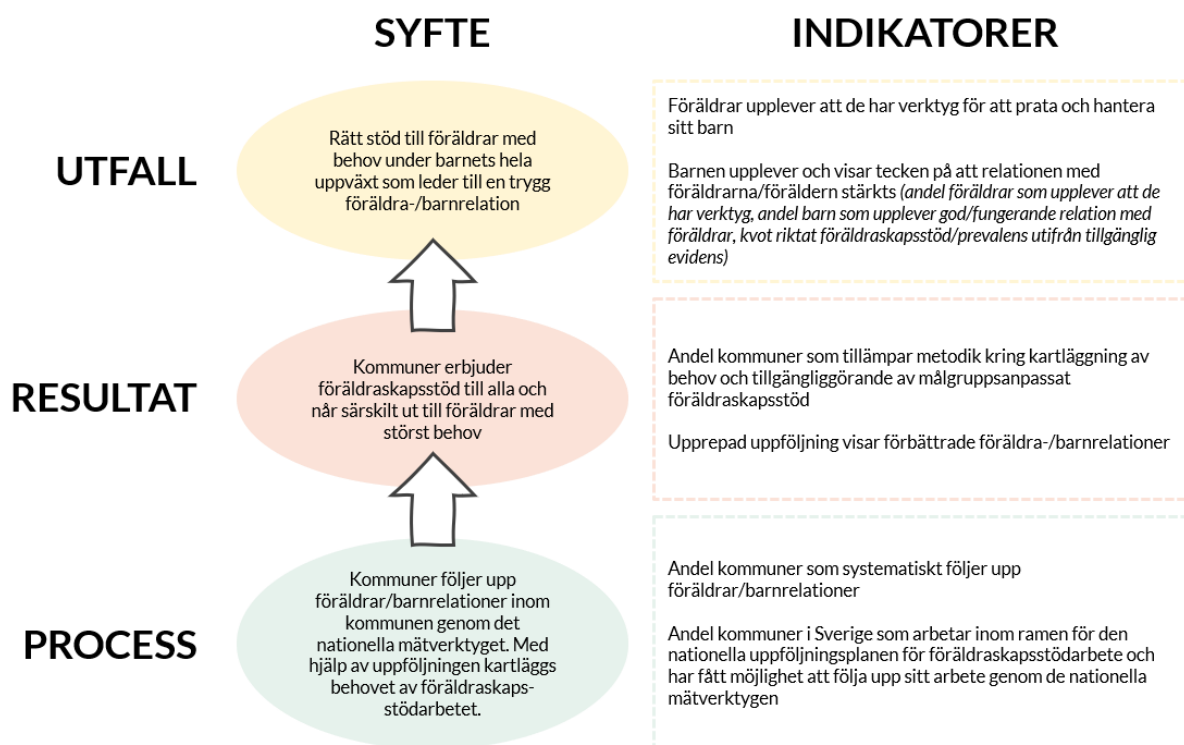
föräldraförmågan) över tid. Att följa upp individers förmåga genom kvalitetssäkrade mått ger möjlighet att skapa en översikt av hur gruppen föräldrar ser på sin föräldraförmåga, vilket även kan jämföras över tid.

För att underlätta datainsamling bör ambitionen vara att nå ut till föräldrar genom universella arenor, där barn och föräldrar redan finns. Fram tills att barn är sex år gamla får föräldrarna universellt stöd via BVC, men därefter fortsätter stödet i mindre strukturella former. Kommuner erbjuder universellt föräldraskapsstöd på olika sätt såsom föräldramöten och föräldrasamtal i skolan, men detta arbete varierar enligt vidtalade parter mycket mellan kommuner. Praktiker inom föräldraskapsstöd pekar på att ovannämnda former av universellt stöd inte är lika strukturerade som BVC:s insatser och att olika insatser i kommunen inte stäms av. Det vore enligt de experter och praktiker som vidtalas önskvärt att nå ut till föräldrar genom en befintlig kanal som inte associeras till selektivt eller indikerat stöd, men som anses vara rådgivande och som kan ge perspektiv och inspiration till föräldrar. I nuläget finns föräldrar som inte tar del av stödet eftersom de tror att det är något för dem som upplever stora problem i sin föräldraroll. På vissa håll finns även ett stigma kring att be om hjälp som förälder. Att nå ut till föräldrar via en universell kanal kan normalisera föräldraskapsstödet och därmed resultera i fler deltagare, vilket bidrar till en större nytta för föräldrar, barn och samhället. Genom att samarbeta med befintliga arenor där föräldrar rör sig och känner sig trygga, uppnås en bättre spridning av informationen bland olika grupper i samhället och borde göra föräldrar mer villiga att ta del av den.

Att fokusera på föräldraförmågan genom föräldrarnas självuppskattning kan dock ge en ensidig bild av situationen, då man endast tar hänsyn till föräldrarnas upplevelser och inte barnens.

Uppföljning bland barn

Enligt såväl vidtalade experter/praktiker som den nationella strategin är det eftersträvansvärt att inkludera barnens åsikter i uppföljning av föräldraskapsstöd. Ett sätt att åstadkomma det är att inkludera barn i behovsanalysen för varje kommun, med fokus på vad de tycker att deras föräldrar behöver för att stötta dem mer. Uppföljningsverktygen för kartläggning av barnens behov kan ha form av frågeformulär (Sarkadi m.fl., 2020), men eftersom yngre barn behöver få hjälp av sina föräldrar för att fylla i dessa vore en manual för intervjuer mer angelägen för uppföljning av denna grupp. I praktiken skulle det betyda att barn i en viss ålder ska jämföras med 'nya' barn efterföljande år för att kunna kartlägga generella mönster och skillnader i barns behov över tid. Särskilt för mindre kommuner kan denna form av uppföljning ge dels vara administrativt krävande dels begränsas av underlaget då en viss mängd av insamlade data (och därmed antal uppföljningar bland barn) krävs. Dock kan detta genom att skapa en generell lägesbild vara användbart som ett första steg mot en mer systematisk behovsanalys. Om det från regional nivå eller genom samarbete mellan kommuner finns stöd kring föräldraskapsstöd och dess uppföljning ger det ytterligare förutsättningar för systematiskt arbete och lärande (även för mindre kommuner).

Figur 3. Övergripande logikkedja för föräldra-/barnrelation. För mer detalj, se bilaga 1.

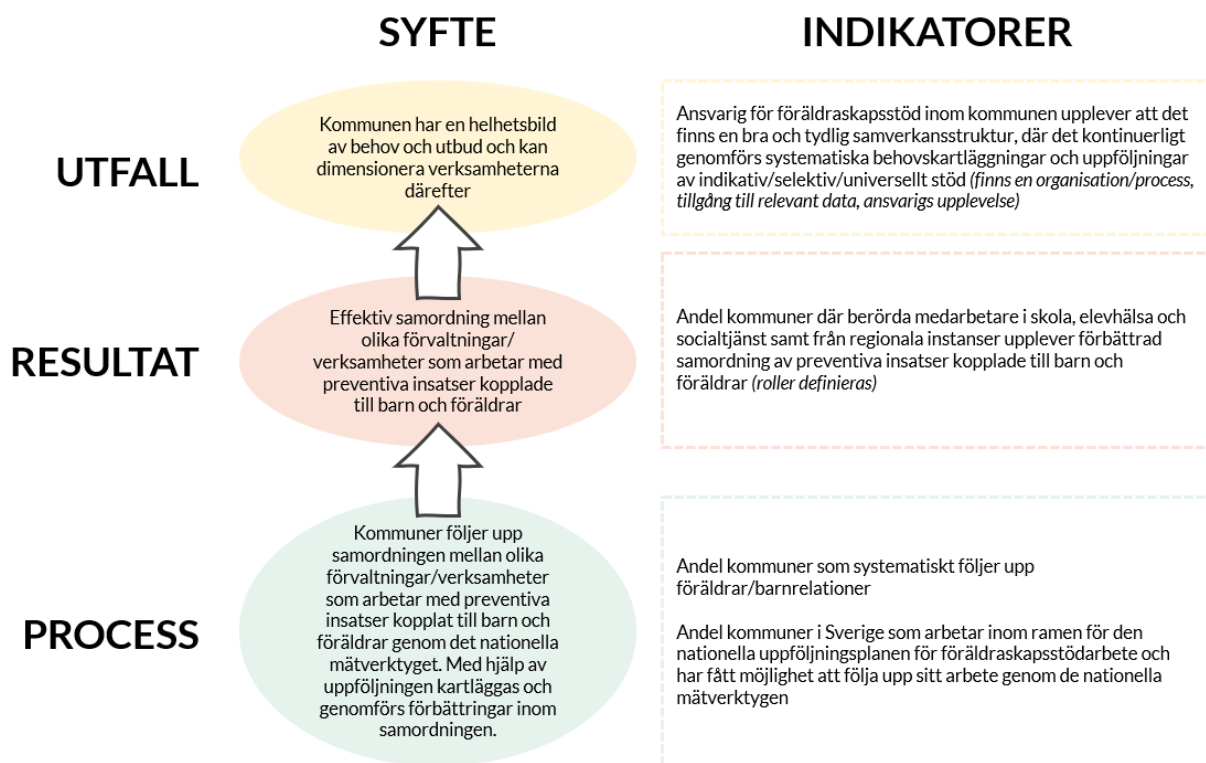
Kommunal samordning

Föräldraskapsstödet formar en viktig del av det preventiva arbetet som pågår i samhället, och arbetet skulle underlättas av ett bättre samarbete mellan föräldraskapsstödet och andra preventiva samhällsinsatser. Då både föräldraskapsstöd och andra kommunala insatser (som skolverksamheten) har en stor påverkan på barnets liv och därmed även påverkar varandra, finns det ett värde i att bättre knyta ihop arbetet. Denna form av samordning och samverkan ingår även i den nationella strategins tredje målområde "en stödjande organisation". Ett grundläggande hinder för en sådan samordning anses vara att olika förvaltningar inom kommuner riktar sig mot delvis olika "målgrupper" och har väldigt specifika uppdrag, trots att delarna hänger ihop och syftar till att skapa samhällsnytta. Stöd till bättre helhetssyn, som stärker olika förvaltningars förståelse av att samordning kring det preventiva arbetet i allmänhet och föräldraskapsstöd i synnerhet, är även till nytta för andra delar av kommunernas arbete. För att följa upp effekterna av samverkan kring föräldraskapsstödet kan frågor utformas om de berörda parternas mål och perspektiv. Exempelvis vill man veta hur olika förvaltningar ser att samverkan fungerar och om de upplever att de jobbar mot samma mål. En mer detaljerad beskrivning av hur det kan formuleras följer under rekommendationer för utformning av uppföljningsverktyg (kapitel 5.3).

För mindre kommuner kan det vara enklare att samordna olika kommunala insatser, då organisationen är mindre komplex. Däremot har större kommuner ofta mer finansiella resurser att investera i föräldraskapsstöd. Olika kommuner kommer sålunda ha olika behov och förutsättningar när det gäller uppföljning av

föräldraskapsstödarbetet. Mer stöd från nationell nivå och uppföljning av föräldraskapsstöd inom hela landet kan ge värde för alla kommuner, bland annat för att möjliggöra jämförelser och visa på hur komplext det preventiva arbetet inom kommunen är, samt på vilket sätt arbetet skulle kunna förbättras. Genom att från nationell nivå uppmuntra uppföljning som stödjer samordning av preventivt arbete kring föräldrar och barn kan kommuner stimuleras att arbeta mot en mer aktiv och effektiv samordning av dessa insatser.

Kommunerna har inte mycket bakgrundsinformation om de som tar del av föräldraskapsstöd, men för praktikerna är det tydligt att deltagarna inte formar en för samhället representativ grupp. Att nå ut till nyanlända föräldrar anses generellt vara en utmaning. Information om föräldraskapsstöd verkar därmed inte nå alla grupper i lika stor utsträckning. Bland annat i PA Consultings rapport (2019) framkom att nyanlända föräldrar, pappor samt föräldrar till äldre barn (i tonåren) som målgrupper som är svårare att nå ut till. Strategier för att bättre nå ut med stöd behöver sannolikt kombinera förbättrad samordning och samverkan mellan befintliga arenor, som antingen direkt eller indirekt är involverade i preventivt arbete med barn och föräldrar, med ett mer aktivt uppsökande arbete (för mer information om implementeringsstrategier, se kapitel 4). I skolan, som är en befintlig universell arena för barn och föräldrar, skulle man kunna satsa på en större roll för elevhälsan inom föräldraskapsstöd som en form av preventivt arbete. Genom att stärka samordningen mellan skolhälso-/elevhälsoteamet och andra kommunala aktörer som arbetar med föräldraskapsstöd kan sannolikheten att utmaningar bland barn och deras föräldrar upptäcks innan de blir problematiska ökas. Även om det finns ett befintligt uppdrag för elevhälsan, är samordning utan strategisk förankring och en gemensam uppföljning svår att åstadkomma. Utmaningar kring detta illustreras även i regeringsuppdraget Tidiga Samordnade Insatser (TSI) som involverar Socialstyrelsen och Skolverket. Där framstår en framgångsfaktor vara en gemensam modell för att systematiskt identifiera tidiga tecken på behov av stöd och även i den kontexten är det ett stort steg till att gemensamt följa upp vilka insatser som genomförs och vilka effekter de har.

Figur 4. Övergripande logikkedja för kommunal samordning. För mer detalj, se bilaga 1.

Civilsamhället

För att möjliggöra en systematisk, heltäckande behovsanalys kring föräldraskapsstöd bör åsikter från olika perspektiv beaktas. Förutom att basera sig på observationer från de som arbetar med preventivt arbete kring barn inom kommunen (inom skolan, familjecentralen och så vidare), kan det även vara värdefullt att få med insikter från civilsamhället, exempelvis från idrottsföreningar. Utifrån olika arenor kan olika upplevelser av barns och föräldrarnas behov tydliggöras, vilket är viktigt att inkludera för en helhetsbild av behovet inom kommunen.

4. Implementering av verktyg

Att utveckla uppföljningsverktyg för föräldraskapsstöd är ett första steg mot dess användning inom kommuner, men för att verktygen ska komma till praktisk användning krävs en genomtänkt implementeringsstrategi. Strategin bör vara påtänkt vid formuleringen av indikatorerna, för att dessa ska kunna anpassas efter ambitionsnivån. Baserat på implementeringsforskning, de förda dialogerna och projektets avslutande webinarium har en översikt skapats av potentiella implementeringsstrategier för uppföljning av föräldraskapsstöd inom kommuner.

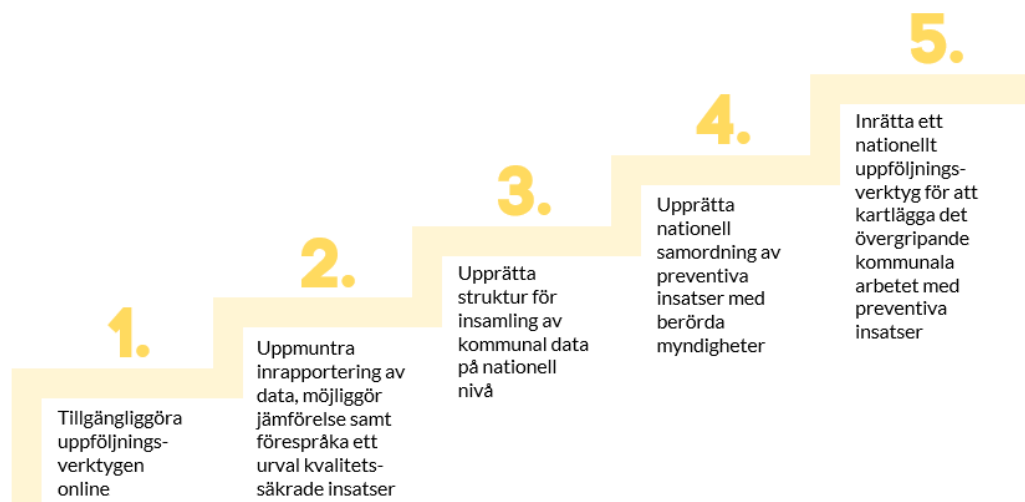
Under såväl dialogerna som webinariet framkom olika faktorer som enligt deltagarna skulle kunna gynna uppföljningens implementering vilket i sin tur driver ett effektivt föräldraskapsstöd.

- 1) Uppföljningsverktyget bör spridas via en universell kanal som når ut till alla samhällsgrupper, för att nå ut till en representativ grupp av föräldrar. Initialt kan uppföljningsverktyget spridas via BVC, då det är en redan befintlig universell kanal för föräldrar och barn som erbjuder föräldraskapsstöd. I ett senare skede skulle man också vilja fråga föräldrar till äldre barn, vilket kan möjliggöras genom att sprida uppföljningsverktyget via skolan. Inför detta krävs det dock en (bättre) samordning mellan berörda förvaltningar inom kommuner.
- 2) Vid uppföljning som stödjer samordning mellan olika kommunala förvaltningar är det önskvärt att även stärka samordningen med motsvarande aktörer på nationell nivå först (såsom Skolverket, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen), eftersom samordning på nationell nivå ger incitament till en bättre implementering av uppföljning av preventivt arbete på lokal nivå och ger ökad inblick i eventuella överlappande preventiva insatser på kommunal nivå. En sådan ansats är också i linje med exempelvis regeringens uppdrag till Socialstyrelsen och Skolverket angående tidiga samordnade insatser (TSI) (Skolverket, 2021).
- 3) Även en samordningsstruktur med regionala aktörer som arbetar med föräldraskapsstöd är önskvärt hos kommuner. I nuläget saknar många en helhetsbild av de tjänster som erbjuds av regioner och som är i linje med kommunernas preventiva arbete för föräldrar och barn. Då kommunerna upplever att det är svårt att upprätta samordning på egen hand uttalar de en önskan om att få en tydligare vägledning från nationell nivå. Samtidigt finns det på nationell nivå i nuläget inget uppdrag eller avsatta resurser som för det nämnda arbetet.

De implementeringsstrategier som väljs bör ta hänsyn till några nyckelfaktorer för framgångsrikt förändringsarbete. Exempelvis behöver kommuner få insikt i vikten av uppföljning av föräldraskapsstödarbetet för arbetets utveckling och därmed nyttan för föräldrar och barn. Föräldrar behöver i sin tur förstå att uppföljningen syftar till att i längden öka deras och deras barns välbefinnande. Förutom att skapa medvetenhet och vilja kring uppföljning av föräldraskapsstöd, behöver kunskap byggas kring hur uppföljningen kan genomföras samt hur man omvandlar kunskap till färdighet. I det här fallet handlar det framförallt om att erbjuda praktiskt stöd till kommuner i hur de kan genomföra uppföljningen av sitt föräldraskapsstödarbete. Därtill behöver arbetet vara kontinuerligt och de berörda behöver motiveras till att fortsätta med sitt nya beteende. Det görs effektivast genom positiv förstärkning, vilket bör tillföras inom en kort tid efter att det önskade beteende har genomförts. Exempelvis kan kommuner få en översikt av deras resultat (möjligtvis även i jämförelse med andra kommuner) i nära anslutning till att de rapporterat sin data till den regionala eller nationella aktören. Att få återkoppling och kunna jämföra sina resultat kan fungera motiverande, i synnerhet under förutsättning att det inte är någon stor fördröjning efter det önskade beteendet (rapportering av uppföljningsdata) har inträffat. Ett liknande exempel kan ges för föräldrars roll i uppföljningen. Efter att föräldrar har tagit del av uppföljningen borde de få positiv feedback för att öka viljan att delta i framtida uppföljning. Här skulle man

till exempel kunna erbjuda resultat av uppföljningen i kommunen samt att meddela föräldrar vad kommuner tänker göra med resultaten.

I Figur 5 ges en översikt över några möjliga implementeringsstrategier för uppföljning av föräldraskapsstöd. Den första nivån ger exempel på den minst resurskrävande formen, tillgängliggörande av verktyg online, men som också förväntas ge sämst förutsättningar för implementering och därmed också lägst effekt på kvaliteten på föräldraskapsstödet. Efterföljande nivåer bygger vidare på föregående och nivå fem är den mest krävande men som också kan förväntas få störst effekt.

Figur 5. Översikt av möjliga implementeringsstrategier.

För såväl föräldraskapsstöd som uppföljningen av det krävs kontinuerligt nära samarbete och samordning på nationell, regional och lokal nivå. Som nämnts finns det olika ambitionsnivåer när det kommer till implementeringsstrategier och de har alla sina för- och nackdelar. För att fånga insikter hos de som aktivt arbetar med föräldraskapsstöd anordnades ett webinarium, där MFoF samt parter från tidigare dialoger kunde utbyta tankar kring strategierna. De huvudsakliga medskicken sammanfattas nedan och en översikt av uppföljningsprocessen illustreras i figur 6.

Steg 1: Tillgängliggöra uppföljningsverktyg online

Fördelen med implementeringsstrukturen i det första steget är att det anses vara genomförbart inom det nuvarande uppdraget för MFoF. Den digitala tillgången till uppföljningsverktygen kan kompletteras med information i nyhetsbrev, vid konferenser och i dialog med länsstyrelserna. En annan fördel är att det skapar möjlighet för många kommuner att svara på samma frågeställningar, vilket skulle möjliggöra jämförelser. Men implementeringsstrategin kräver självdisciplin och motivation hos kommunerna att själva ta till sig information och metodstöd. På grund av annat, mer akut arbete finns det en risk att kommunerna prioriterar bort uppföljningen. Uppföljningsverktygen skulle kräva ordentlig lansering och det skulle behöva tydliggöras vem som ansvarar för rapportering av uppföljningen på lokalnivå.

Steg 2: Uppmuntra inrapportering av data, möjliggör jämförelse samt förespråka ett urval kvalitetssäkrade insatser

Den andra beskrivna implementeringsstrategin skapar bättre möjligheter för kommuner att jämföra sig med varandra, vilket kan leda till samverkan över kommun- och regiongränser. Vid introduktionen av uppföljningsverktygen behöver det vara tydligt vilka i kommunen som behöver svara på frågorna angående kommunal samordning, samt hur man får uppföljningen lokalt förankrad. För att öka sannolikheten att uppföljningsverktygen implementeras och att kommuner jämför sina resultat krävs att någon nationell aktör har resurser för att stödja arbetet, då det anses vara resurskrävande. Även i PA Consultings tidigare rapport framkom att kommuner vill att uppföljningen ska vara tydligt efterfrågad från nationell nivå. Genom åren har det tagits olika initiativ att skapa jämförbara data mellan vissa regioner och även nationellt som inte lyckats, exempelvis kring en Elevhälsodatabas där information från hälsosamtalen skulle följas upp. Exempel på fallgropar är bristande förankring, att huvudmän inte kan enas om gemensamma uppföljningsfrågor och att det inte finns någon utpekad förvaltningsorganisation. Erfarenheterna pekar på vikten av en samlad och uthållig implementeringsstrategi.

Steg 3: Upprätta struktur för insamling av kommunal data på nationell nivå

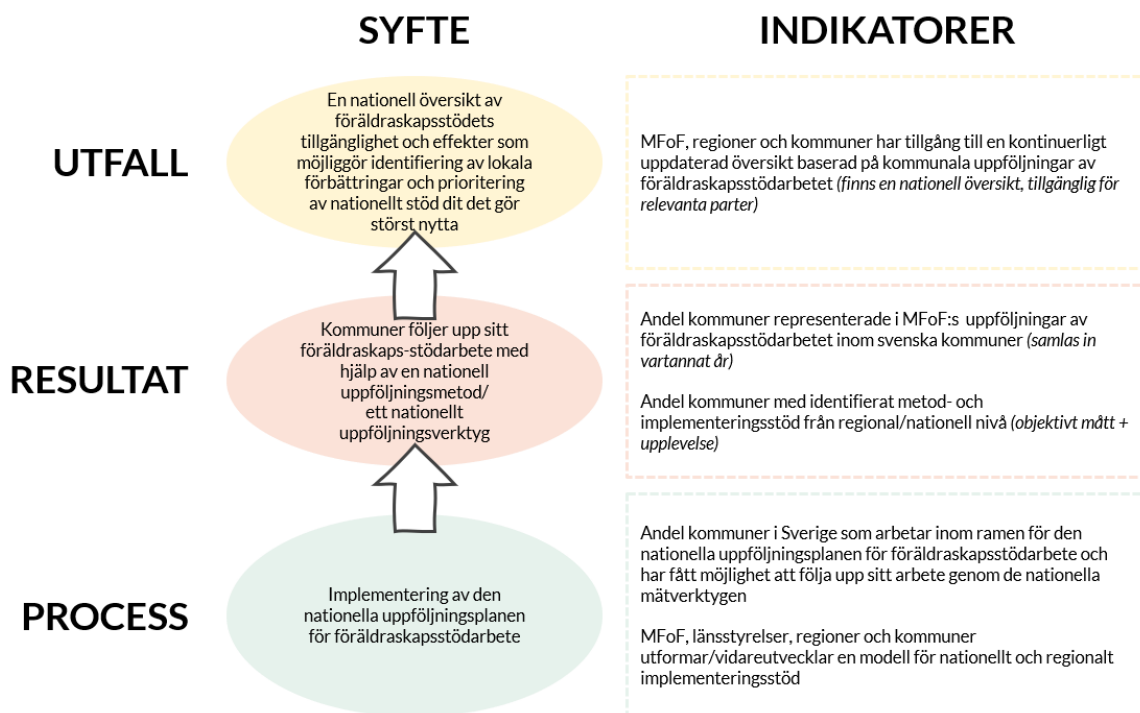
Implementeringsstrategi tre kan underlätta lokal samordning kring uppföljningen genom att kommuner får stöd i metoder och tillvägagångssätt för uppföljningen från nationell nivå. MFoF saknar dock i dagsläget de resurser som krävs för att upprätta ett system för att samla in data på nationell nivå. En utmaning är att man, förutom insamling av uppföljningsdata, även skulle vilja främja lokal utveckling genom till exempel vägledning för samordning mellan berörda förvaltningar.

Steg 4: Upprätta nationell samordning av preventiva insatser med berörda myndigheter

Den fjärde implementeringsstrategin skulle kunna svara upp mot det sistnämnda behovet, då en nationell samordning av berörda myndigheter kan underlätta samordning på såväl regional som lokal nivå. Det är långsiktigt resurseffektivt på alla nivåer, men initialt krävs ett omfattande arbete för att åstadkomma samordning mellan olika myndigheter.

Steg 5: Inrätta ett nationellt uppföljningsverktyg för att kartlägga det övergripande kommunala arbetet med preventiva insatser

Den femte och kompletterande nivån av implementeringsstrategi utgör ett vägledande stöd för vad som bör satsas på inom kommuner. Den kan minska arbetsbelastningen för kommunerna och vara styrande för vad som är viktigt att inkludera i det främjande och förebyggande arbetet. Enligt de deltagande kommunerna är denna strategi den som täcker behoven inom kommuner bäst, men på grund av dess omfattning är den resurskrävande.

Figur 6. Översikt av uppföljningsprocessen.

5. Slutsats

5.1 Befintliga indikatorer

För att få en tydlig bild av läget och behoven kring föräldraskapsstöd behöver indikatorer för detta tas fram i nära samarbete med experter och praktiker som jobbar inom området. Under denna förstudie har dialoger förts med experter och praktiker som jobbar med föräldraskapsstöd och dessa resultat beskrivs i sektion 5.2.

För att vidareutveckla det befintliga ramverket för uppföljning av föräldraskapsstöd och öka dess användbarhet bör det tydliggöras hur en kan svara på de inkluderade frågorna. Därtill behöver en skala med svarsalternativ utarbetas, för att kunna kartlägga frågornas svårighet genom Rasch-analys. Detta steg är nödvändigt för att kunna jämföra svar över tid och mellan kommuner, samt att säkerställa att frågornas svårighet är på rätt nivå jämfört med respondenterna. I det nuvarande ramverket kan mål och utfall inte jämföras då inga fastställda svarsalternativ finns och svarens betydelse inte kan mätas. Frågorna i ramverket behöver dessutom separeras efter om de är avser mäta process eller utfall.

Ramverket kommer således bestå av ett uppföljningsverktyg för att följa upp huruvida process och utfall av föräldraskapsstödarbete är i linje med den nationella strategins tre målområden. Utöver uppföljningsverktyget kommer även andra verktyg föreslås som kan fungera som stöd för att analysera lägesbilden och behovet kring föräldraskapsstöd inom kommuner. Dessa förslag baseras på behov hos deltagare (se sektion 5.2) samt forskningsunderlag och förklaras i detalj i sektion 5.3.

5.2 Behov hos deltagare

Föräldraskapsstöd har som syfte att stödja föräldrar i sitt föräldraskap och förbättra relationen mellan dem och barnet/barnen, för att hjälpa föräldrar till beteenden som gynnar dem och deras barns välbefinnande. Eftersom faktiska beteenden är svåra och resurskrävande att följa upp – det skulle troligtvis kräva studier där *andra* observerar hur föräldrar och barnen interagerar i praktiken – är det önskvärt att fånga föräldrars dokumentation av sitt beteende under vissa omständigheter.

Uppföljning av föräldraförmågan kan enklast mätas genom självskattningsverktyg, oftast i form av enkäter. Ett antal av de utvecklade verktyg har baserats på self-efficacy som drivande faktor bakom beteendeförändring (Wittkowski m.fl., 2017). Dock saknas bra utvärdering av dessa mätverktygs psykometriska kvalitet, vilket innebär att de inte är kvalitetssäkrade. Dessutom har ingen kausalitet påvisats mellan interventioner, ökning i self-efficacy och beteendeförändring (Biglan, 1987). För uppföljning av föräldraförmågan kan befintliga frågeformulär som exempelvis Eyberg Child Behavior Inventory, Parenting Sense of Competence Scale eller Parenting Scale analyseras och vid behov anpassas för kvalitetssäkring.

Utöver kvalitetssäkrad uppföljning av föräldraförmågan, är det även av stor vikt att erbjuda och använda sig av evidensbaserade föräldraskapsprogram. Flera studier har genomförts för att utvärdera populära föräldraskapsprogram (Nystrand m.fl., 2019; Sampaio m.fl., 2015; Sanders m.fl., 2014). Tidigare arbete (PA Consulting, 2019) visade att både effektiva evidensbaserade program och egna utvecklade program används inom kommuner. Starkare vägledning från nationell nivå, med tydliga rekommendationer för utvärderade program, skulle kunna öka sannolikheten att kommuner använder sig av evidensbaserade föräldraskapsprogram och därmed erbjuder ett effektivt föräldraskapsstöd. Konkret skulle detta kunna göras genom att listan med föräldrastödsprogram som MFoF tillhandahåller på sin hemsida skulle ändras från bokstavsordning till att listas utifrån starkast forskningsstöd. Den möjlighet som idag finns till att filtrera i listan skulle kunna ha evidensgrad överst bland filtreringsalternativen i stället för nederst, och ha tydligare alternativ än vad som finns idag ("utvärderat i någon form"). Exempelvis skulle modellen som Blueprints (2021) använder för att bedöma graden av evidens hos insatser kunna inspirera en mera nyanserad och tydlig skala.

Att introducera och erbjuda föräldraskapsstöd via universella arenor där barn och föräldrar redan finns skulle enligt intervjuade parter inte bara öka stödets tillgänglighet, utan även kunna hjälpa till att normalisera deltagandet i föräldraskapsstödprogram. Då föräldraskapsstöd också kan fungera som en form av selektivt eller indikerat stöd borde man satsa på att ändra denna bild för att öka deltagandet bland vårdnadshavare i olika grupper i samhället. Genom att introducera stödet via kanaler som föräldrar är bekanta med och som når ut till olika samhällsgrupper kan man öka sannolikheten att stigmat som i vissa fall finns angående föräldraskapsstödet minskar. På så sätt bör antalet som tar till sig föräldraskapsstöd öka och ojämlikhet kring stödets tillgänglighet minska, vilket eftersträvas i den nationella strategin.

För att kunna sprida och erbjuda föräldraskapsstöd genom olika befintliga arenor inom kommuner krävs samordning mellan de aktörer som är ansvariga för preventivt arbete kring föräldrar och barn. Detta förespråkas i den nationella strategin för föräldraskapsstöd och är framförallt viktigt för att nå ut till olika samhällsgrupper och för att knyta ihop insatser som riktar sig mot att öka barn och föräldrars välbefinnande. Kommuner behöver ha en helhetsbild av behov och utbud kring preventiva insatser för föräldrar och barn, för att kunna dimensionera sina verksamheter därefter. Olika former av preventivt arbete (inom ramen för folkhälsoarbete, föräldraskapsstöd och elevhälsa) borde identifieras lokalt för minskad överlappning. Stöd till föräldra-barn relationer borde ses som, och följas upp som, ett gemensamt mål. Befintliga strukturer inom kommuner kan vara ett hinder för en sådan samverkan, vilket innebär att stöd och ökade incitament från nationell nivå kan behövas för att uppnå bättre samordning. Genom obligatorisk uppföljning av samordning av preventivt arbete kring föräldrar och barn kan kommuner stimuleras att se över sina samordningsstrukturer mellan berörda förvaltningar samt att satsa på att förstärka dessa.

En utmaning som förts fram av många kommuner som deltar i Tidiga Samordnade Insatser (TSI) är att tidigt identifiera de barn och familjer som har behov av stödinsatser. Vissa kommuner har utvecklat ett samarbete mellan BHV och förskola, där familjesamtalen används för att samla in "screening"-information, d.v.s. indikatorer som kartlägger eventuellt behov av stöd och kan användas som underlag för samordnade insatser. Även skolan har en potentiell roll att spela för att fånga upp de individer som behöver stöd, exempelvis genom en liknande struktur kring utvecklingsamtal, eller ett screeningverktyg som läraren kan använda en gång per termin för att också följa utvecklingen över tid. RISE har startat upp ett arbete för att undersöka hur ett sådant screeningverktyg skulle kunna se ut och fungera i en svensk kontext. Om användningen av ett sådant verktyg kan samordnas och användas från tidig ålder kan det fungera både som prevalensskattning för att undersöka hur många som har behov av stöd, och hur prevalensen förändras över tid och över åldersgrupper.

5.3 Rekommendationer för utformning av uppföljningsverktyg

Utöver de redan befintliga frågor kring föräldraskapsstödarbetets process bör fler frågor angående utfall inkluderas för att få en inblick i arbetets kvalitet.

Frågorna i ramverket bör så mycket som möjligt kunna besvaras genom svarsmöjligheter på en skala så att dess svårighet kan utvärderas genom Rasch-analys samt för att kunna jämföra svar över tid och mellan kommuner.

För att följa upp effekt och lägesbild rekommenderas att separata uppföljningsverktyg tillgängliggörs genom MFoF:s webbsida samt spridas i samarbete med länsstyrelsen. De fyra föreslagna uppföljningsformulär presenteras nedan.

Föräldraförmågan

Vid uppföljning av föräldrabarnrelationer vill en utveckla eller utvärdera mättekniska egenskaper hos ett verktyg för att kartlägga föräldrarnas föräldraförmåga – en självuppskattning från föräldrarna angående deras

beteende som fungerar som indikator för relationer mellan föräldrarna och barn, tillsammans med mätning av barnens beteenden och färdigheter (se längre ner). Uppföljningen kan användas som behovsanalys för kommunerna och kan, genom att upprepas över tid, skapa en bild av hur behovet i kommunerna utvecklas. Baserat på uppföljningen kan kommuner få insikt i hur de kan anpassa sitt föräldraskapsstöd. Mätverktyget kan vara ett befintligt frågeformulär angående föräldraförmågan som kan kvalitetssäkras genom Rasch-analys. Att skapa en översikt av resultaten från olika kommuner kan ge möjlighet att få en nationell bild kring behov angående föräldraskapsstöd och dessutom visa på

Exempel på frågor att inkludera i ett uppföljningsverktyg

Frågor kan ha form av frågeställningar som kan besvaras på en skala (som från 1 till 5) och kan exempelvis vara:

- Om mitt barn har problem skulle jag kunna komma på sätt att hjälpa hen.
- Jag kan hantera de flesta upp- och nedgångar med att vara förälder.
- Jag kan se de framsteg jag har gjort med att bli en bättre förälder under det senaste året.

eventuella regionala och lokala skillnader. För att kunna jämföra kommuner bör verktyget spridas bland kommuner via en nationell eller regional aktör.

Kommunal samordning

Även vid utveckling av samordning mellan kommunala förvaltningar kring föräldraskapsstöd vill man kartlägga förbättringsmöjligheter och följa upp situationen inom kommuner över tid. Till att börja med bör man rikta sig mot förvaltningar som har ett explicit ansvar för föräldraskapsstöd, för att få en bild av samordningen utifrån deras perspektiv. I ett senare skede kan man även aktivt involvera andra förvaltningar för att få in deras insikter. Det borde ske genom ett mätverktyg som innehåller frågor kring samordningen mellan förvaltningar som har ansvar för preventivt arbete med vårdnadshavare och barn, dess kvalitet och den gemensamma helhetsbilden kring föräldraskapsstöd. Genom uppföljningen kan kommunerna få insikt i vilka konkreta områden de borde fokusera på för att åstadkomma bättre samordning mellan berörda förvaltningar. Därmed kan de uppnå ett nätverk av universella, selektiva och riktade insatser som främjar föräldra-barnrelationer. Liksom vid uppföljning bland föräldrar kan samling av data från olika kommuner inom landet ge insikt i kommunal samordning kring föräldraskapsstöd över landet. Uppföljningen kan rapporteras in via ett webbformulär, som tillhandahålls av MFoF, där resultaten automatiskt sammanställs i ett dataset och indikatorer som anses vara extra intressanta kan presenteras med hjälp av enkla knapptryck. Det kan fungera som underlag för MFoF för att inrikta sitt stöd till kommuner.

Exempel på frågor att inkludera i ett uppföljningsverktyg

Frågorna skulle kunna besvaras på samma sätt som verktyget för föräldrars beteende. Här skulle det dock vara medarbetare från de olika berörda förvaltningar som skulle ange huruvida de anser att preventivt arbete kring föräldrar och barn samordnas. Följande frågor är exempel på vad som skulle kunna ingå i uppföljningsverktyget:

- Inom vår förvaltning har vi en bra bild av det preventiva arbetet som andra förvaltningar genomför för föräldrar och barn.
- Vi kan stämma av våra preventiva insatser för föräldrar och barn med andra förvaltningar.
- Vårt arbete är anpassat efter det preventiva arbetet för föräldrar och barn som görs av andra förvaltningar.

I uppföljning av kommunala insatser bör dessutom ingå huruvida kommuner använder sig av evidensbaserade föräldraskapsprogram. Att öka antalet kommuner som arbetar på ett kunskapsbaserat arbetssätt är ett mål i sig i den nationella strategin för föräldraskapsstöd, och uppföljning av det skulle kunna stimulera kommuner att arbeta mer evidensbaserat. Här behövs också tydlig vägledning kring vad som är kunskaps-/evidensbaserat. MFoF spelar en viktig roll genom att aktivt dela med sig av metoder för föräldraskapsstöd som är evidensbaserade, med målet att engagera kommuner till att arbeta på ett kunskapsbaserat arbetssätt.

Barns behov

I såväl de förda dialogerna som den nationella strategin för föräldraskapsstöd framgick vikten av barnens behov och perspektiv för utformningen och uppföljningen av föräldraskapsstöd. Genom att inkludera barnens behov kan föräldraskapsstödet tydligare anpassas efter barnen. Eftersom ett uppföljningsverktyg för barnens behov behöver anpassas efter olika åldrar, och det faktum att yngre barns behov inte kan följas upp genom ett frågeformulär, rekommenderas att det uppföljningsverktyget för barn mellan 4 och 12 år består av en manual för intervjuer. Den här formen gör det svårare att jämföra resultaten från olika kommuner, eftersom uppföljningsformen inte kan standardiseras på samma sätt som frågeformulär. För äldre barn kan ett frågeformulär utvecklas för att kartlägga deras behov, vilket även har gjorts i en studie kring barns upplevelse av Covid-19 pandemin (Sarkadi m.fl., 2020).

Civilsamhället

Även involvering av civilsamhället har i såväl dialogerna som rapporten från 2019 beskrivits som värdefullt för uppföljning av föräldraskapsstöd inom kommuner. Civilsamhället kan nå ut till föräldrar som är svårare att nå ut till för kommunen och de kan ge inblick i olika behov kring föräldrabarnrelationer som de observerar.

Utagerande beteenden och riktat stöd

Föräldraskapsprogram är ofta effektiva sätt att minska utagerande beteenden hos barn (DeGarmo m.fl., 2004; Leijten m.fl., 2019; Mingeback m.fl., 2018). Föräldraskapsprogram syftar till att förändra föräldrarnas beteende för att stärka föräldra-barnrelationen och föräldraförmågan, för att minska dysfunktionella föräldraskapsstrategier och förekomsten av utagerande beteende hos barn. Utagerande beteende kan anses vara ett av föräldrastödets viktigaste utfall eftersom utagerande beteende bland barn är en prediktor för en bred flora negativa konsekvenser under deras framtida liv (van Lier m.fl., 2012; Weeks m.fl., 2016).

Genom att över tid följa upp tidiga indikatorer som speglar utagerande beteenden bland barn kan kommuner (och även regioner) få en uppfattning om hur denna indikator utvecklas samt att de kan jämföra utfallet med insatserna som har gjorts inom föräldraskapsstödområdet. Att skapa en lägesbild och följa upp utvecklingen av utagerande beteendets förekomst bland barn kan ge bättre förståelse av behoven som finns kring föräldraskapsstöd och lämpar sig som form av systematisk behovsanalys. Det kan dessutom bidra till att identifiera familjer eller grupper som kan vara hjälpta av ett mera riktat erbjudande om stöd.

6. Nästa steg

Uppföljning av föräldraskapsstöd inom kommuner kan möjliggöras genom vidareutvecklingen av det befintliga ramverket samt upprättandet av fyra olika kvalitetssäkrade mätverktyg för att ge kommuner (och civilsamhällesaktörer) möjlighet att kartlägga lägesbilden:

1. Ett uppföljningsverktyg kring föräldrarnas självuppskattade föräldraförmåga, som fungerar som indikator för deras relation med barnet (kvalitetssäkring av ett befintligt mätverktyg för föräldraförmågan)
2. Ett uppföljningsverktyg angående kommunernas samordning (inklusive samordning med civilsamhället) kring preventivt arbete för föräldrar och barn (sammanställning av ett nytt verktyg i nära samarbete med kommuner)
3. Ett uppföljningsverktyg för barnens behov (sammanställning av en manual för intervjuer samt frågeformulär kring barns behov)
4. Ett verktyg för tidig identifiering av barn/familjer som behöver stöd att hantera utagerande beteenden, som också kan fungera som uppföljningsverktyg

Indikatorer för utagerande beteende är viktiga utfall som kan ge både en bild av nuläge och för att följa förändring över tid inom kommuner och eventuella effekter av föräldraskapsstödarbete. De i sektion 5.3 föreslagna indikatorer och deras källor behöver utredas vidare för att se vilka som är lämpligast och mest tillgängliga för kommuner att följa upp.

För att säkra verktygens kvalitet behöver de vid utvecklingen testas genom Rasch-analys under en pilotstudie för att kartlägga frågornas lämplighet samt svårighetsgrad, samt för att öka sannolikheten att uppföljningen ger insikt i de

riktiga behoven och utvecklingen inom kommunerna. Under denna förstudie har nya kontakter skapats med experter och praktiker inom föräldraskapsstödområdet och har kontakter från MFoF:s tidigare arbete förstärkts. Det har förankrat studiens tema bland berörda aktörer och har skapat möjligheter för framtida samarbete med dessa för vidareutveckling av uppföljningsverktyg för föräldraskapsstöd.

Som nämnts tidigare är en lyckad implementering av uppföljningsverktygen avgörande för att realisera den samhällsnytta som de kan medföra. I arbetets nästa steg rekommenderas en utredning av vilken implementerings- och förankringsstrategi som bäst möjliggör en storskalig användning av *uppföljningsverktygen* bland kommuner, samt vidareutveckling av föräldraskapsstödarbetet efter det. Oavsett vilken form av strategi som väljs kan den medföra förändringar inom samordningsstrukturer mellan MFoF, regioner och kommuner.

RISE bidrar gärna till den fortsatta utvecklingen med fokus dels på de tekniska aspekterna kring utformning av kvalitetssäkrade uppföljningsverktyg, dels på praktiskt stöd till implementering hos kommuner, regioner och andra berörda aktörer.

7. Referenser

- Blueprints Standards. (2021). *Blueprints Standards – Blueprints for Healthy Youth Development*. <https://www.blueprintsprograms.org/blueprints-standards/>
- DeGarmo, D. S., Patterson, G. R., & Forgatch, M. S. (2004). How Do Outcomes in a Specified Parent Training Intervention Maintain or Wane Over Time? *Prevention Science*, 5(2), 73–89. <https://doi.org/10.1023/B:PREV.0000023078.30191.e0>
- Folkhälsomyndigheten. (2012). *Slutrapport för regeringsuppdraget Kommunala strategier för föräldrastöd* (s. 72). Folkhälsomyndigheten. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/96c8eeff924946d880ce04d30c520bb7/slutrapport-kommunala-strategier-2012.pdf>
- Leijten, P., Gardner, F., Melendez-Torres, G. J., van Aar, J., Hutchings, J., Schulz, S., Knerr, W., & Overbeek, G. (2019). Meta-Analyses: Key Parenting Program Components for Disruptive Child Behavior. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 58(2), 180–190. <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2018.07.900>
- MFoF. (2020). *Uppdrag att stödja genomförandet av och följa upp den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd Delredovisning april 2020*. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd. https://mfof.se/download/18.59b921be1711e33edb217989/1585903875124/MFoF_Delredovisning%20strategi%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d_20200331.pdf
- MFoF. (2021). *Program och metoder för föräldraskapsstöd—Söksida* [Text]. <https://mfof.se/foraldraskapsstod/program-och-metoder-for-foraldraskapsstod---soksida.html>
- PA Consulting. (2019). *Kartläggning och ramverk för uppföljning föräldraskapsstöd* [Text]. <https://www.mfof.se/download/18.1af131d916e45020f6b39cf7/1574345311315/Rapport%20Kartl%C3%A4ggning%20och%20ramverk%20f%C3%B6r%20uppf%C3%B6ljning%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d.pdf>
- Regeringskansliet Socialdepartementet. (2018). *En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd* (s. 32). Regeringskansliet Socialdepartementet.
- Sanders, M. R., Kirby, J. N., Tellegen, C. L., & Day, J. J. (2014). The Triple P-Positive Parenting Program: A systematic review and meta-analysis of a multi-level system of parenting support. *Clinical Psychology Review*, 34(4), 337–357. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2014.04.003>
- Sarkadi, A., Sahlin Torp, L., Perez Aronsson, A., Tökés, A., Durbeej, N., Fängström, K., Osman, F., Salari, R., Fäldt, A., & Johansen, K. (2020). *Barn och ungas röster om corona—En undersökning med barn och unga 4–18 år om coronapandemin våren 2020*. Uppsala universitet. <https://www.pubcare.uu.se/forskning/chap/projekt/barn-och-ungas-roster-om--corona/>
- Skolverket. (2021). *Tidiga och samordnade insatser för barn och unga* [Text]. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/organisera->

tidigt-stöd-och-extra-anpassningar/tidiga-och-samordnade-insatser-for-barn-och-unga

SKR. (2019). *Kommungruppsindelning 2017* [Text].

<https://skr.se/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommungruppsindelning.2051.html>

Svanström, Å., Rolf, K., Thunberg, A., Kling, M., Åresved-Gustavsson, C., Asp, A., & Jonsson, J. (2012). *Barnen är viktiga – därför satsar vi på föräldrarna*. Värme & Ramar.

Bilaga 1

	Interventionslogik	Indikatorer	Datakällor	Antaganden/hot
Över- gripande syfte & mål	<p>Rätt stöd till föräldrar med behov under barnets hela uppväxt som leder till en trygg föräldra-/barnrelation</p> <p>Kommunen har en helhetsbild av behov och utbud och kan dimensionera verksamheterna därefter</p> <p>En nationell översikt av föräldraskapsstödet tillgänglighet och effekter som möjliggör identifiering av lokala förbättringar och prioritering av nationellt stöd dit det gör störst nytta</p>	<p>Föräldrar upplever att de har verktyg för att prata och hantera sitt barn</p> <p>Barnen upplever och visar tecken på att relationen med föräldrarna/föräldern stärkts (andel föräldrar som upplever att de har verktyg, andel barn som upplever god/fungerande relation med föräldrar, kvot riktat föräldraskapsstöd/prevalens utifrån tillgänglig evidens)</p> <p>Ansvarig för föräldraskapsstöd inom kommunen upplever att det finns en bra och tydlig samverkansstruktur, där det kontinuerligt genomförs systematiska behovskartläggningar och uppföljningar av indikativ/selektiv/universellt stöd (finns en organisation/process, tillgång till relevant data, ansvarigs upplevelse)</p> <p>MFoF, regioner och kommuner har tillgång till en kontinuerligt uppdaterad översikt baserad på kommunala uppföljningar av föräldraskapsstödarbetet (finns en nationell översikt, tillgänglig för relevanta parter)</p>	<p>Demografisk statistik från kommuner och regioner</p> <ul style="list-style-type: none"> •Sammanställning från MFoF, länsstyrelsen •Uppföljningsverktyg (från kommuner och regioner) 	<p>Dagens uppföljning fokuserar inte på barnperspektivet, det bör utvecklas</p> <p>Föräldrar kan tala ärligt för sina barn och reflektera över det</p> <p>Det går att erbjuda likvärdigt stöd till alla föräldrar trots de olika kommunala förutsättningarna</p> <p>Kommuner följer inte upp sina samverkansstrukturer kring preventivt arbete och genomför inga systematiska behovskartläggningar</p> <p>Förutsätter en tydlig roll som ansvarar för föräldraskapsstöd</p> <p>I dagsläget finns det ingen nationell översikt av föräldraskapsstödarbetet inom kommuner. Detta behöver skapas för att systematiskt kartlägga förbättringsmöjligheterna.</p>
Resultat	<p>Kommunerna erbjuder föräldraskapsstöd till alla och når särskilt ut till föräldrar med störst behov</p> <p>Effektiv samordning mellan olika förvaltningar/verksamheter som arbetar med preventiva insatser kopplade till barn och föräldrar</p> <p>Kommuner följer upp sitt föräldraskapsstödarbete med hjälp av en nationell uppföljningsmetod/ ett nationellt uppföljningsverktyg</p> <p>Det finns regionalt och nationellt implementeringsstöd till kommuner</p>	<p>Andel kommuner som tillämpar metodik kring kartläggning av behov och tillgängliggörande av målgruppsanpassat föräldraskapsstöd</p> <p>Upprepad uppföljning visar förbättrade föräldra-/barnrelationer</p> <p>Andel kommuner där berörda medarbetare i skola, elevhälsa och socialtjänst samt från regionala instanser upplever förbättrad samordning av preventiva insatser kopplade till barn och föräldrar (roller definieras)</p> <p>Andel kommuner representerade i MFoFs uppföljningar av föräldraskapsstödarbetet inom svenska kommuner (samlas in vartannat år)</p> <p>Andel kommuner med identifierat metod- och implementeringsstöd</p>	<p>Dokumentation/redovisning från MFoF och kommuner</p> <p>Självuppskattning bland medarbetare inom kommunen</p>	<p>Kommuner vill aktivt använda uppföljningsresultat för att utveckla sitt föräldraskapsstödarbete</p> <p>Kommuner vill aktivt använda uppföljningsresultat för att förbättra samordningen av preventiva insatser kopplade till barn och föräldrar</p> <p>Ett fungerande system för redovisning av uppföljningarna finns på plats/har utvecklats</p>

		från regional/nationell nivå (objektivt mått + upplevelse)		
Aktivitet er & processm ått	<p>Kommuner följer upp föräldrar/barnrelationer inom kommunen genom det nationella mätverktyget. Med hjälp av uppföljningen kartläggs behovet av föräldraskapsstödarbete.</p> <p>Kommuner följer upp samordningen mellan olika förvaltningar/verksamheter som arbetar med preventiva insatser kopplat till barn och föräldrar genom det nationella mätverktyget. Med hjälp av uppföljningen kartläggas och genomförs förbättringar inom samordningen.</p> <p>Implementering av den nationella uppföljningsplanen för föräldraskapsstödarbete</p> <p>MFoF, länsstyrelser, regioner och kommuner utformar/vidareutvecklar en modell för nationellt och regionalt implementeringsstöd</p>	<p>Andel kommuner som systematiskt följer upp föräldrar/barnrelationer</p> <p>Andel kommuner med en samordnad process kring preventiva insatser kopplade till barn och föräldrar</p> <p>Andel kommuner i Sverige som arbetar inom ramen för den nationella uppföljningsplanen för föräldraskapsstödarbete och har fått möjlighet att följa upp sitt arbete genom de nationella mätverktygen</p>	Dokumentation/redovisning från MFoF och kommuner	<p>Kommuner är villiga att följa upp föräldrar/barnrelationen inom kommunen genom det nationella mätverktyget</p> <p>Kommuner är villiga att följa upp samordningen av preventiva insatser kopplade till barn och föräldrar</p> <p>MFoF och RISE lyckas att implementera den nationella uppföljningsplanen för föräldraskapsstödarbete</p> <p>Berörda aktörer kan enas om lämpliga implementeringsstrategier</p>
Resurser	<p>Ett nationellt mätverktyg för uppföljning av föräldrar/barnrelationer inom kommuner</p> <p>Ett nationellt mätverktyg för uppföljning av kommunal samordning mellan olika förvaltningar/verksamheter som arbetar med preventiva insatser kopplat till barn och föräldrar</p>	<p>MFoF och RISE har utvecklat ett nationellt mätverktyg för uppföljning av föräldrar/barnrelationer inom kommuner</p> <p>MFoF och RISE har utvecklat ett nationellt mätverktyg för uppföljning av kommunal samordning mellan olika förvaltningar/verksamheter som arbetar med preventiva insatser kopplat till barn och föräldrar</p> <p>MFoF och RISE har utvecklat en nationell uppföljningsplan som kräver uppföljning av föräldraskapsstödarbete inom</p>		Ett nära samarbete mellan MFoF och RISE samt andra berörda aktörer (kommuner och regioner) finns på plats

En nationell uppföljningsplan som kräver uppföljning av föräldraskapsstödarbete inom kommuner genom mätverktygen ovan	kommuner genom mätverktygen ovan		
---	----------------------------------	--	--

Bilaga 2

Vad ska följas upp?	Hur ska det följas upp?	Vad ska göras?
Aktiviteter	Fråga 1 och 2 som i det ursprungliga ramverket	
Ett tillgängligt stöd	Fråga 1,3,4 och 5 som i det ursprungliga ramverket Hur stor andel av föräldrarna med barn i tonåren deltar?	Praktiska exempel för varje område på vad som är systematiskt arbete Svarsmöjligheter på en skala så att frågorna kan utvärderas genom Rasch-analys
Ett kunskapsbaserat arbetssätt	Fråga 1 och 2 som i det ursprungliga ramverket	Praktiska exempel om vad som anses vara systematiska sätt att erbjuda föräldraskapsstöd baserad på bäst tillgängliga kunskap -Exempel om hur kommuner kan arbeta evidensbaserad Frågor där kommuner kan uppskatta sin kunskap om effektiva arbetssätt
En stödjande organisation	Fråga 1 tom 4 som i det ursprungliga ramverket (processmått) Frågor om den upplevda samordningen och samverkan inom kommunen, mellan kommuner och med regionen Frågor om det upplevda stödet från Länsstyrelsen och MFoF	Formulering av frågor med direkt koppling till stöd, samordning och samverkan inom och mellan organisationer som kan utvärderas genom Rasch-analys
Perspektiv	Frågor där kommuner får uppskatta huruvida de arbetar systematiskt för att barns rättigheter, jämställdhet och jämställ föräldraskap ska genomsyra arbetet	Formulering av frågor baserade på praktiska exempel av hur man kan arbeta systematiskt för att barns rättigheter, jämställdhet och jämställ föräldraskap ska genomsyra föräldraskapsstödarbetet

Effekter och lägesbild	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uppföljning av föräldraförmågan 2. Uppföljning bland barn 3. Uppföljning av kommunal samordning 4. Uppföljning av civilsamhällets insikter 5. Upptäckt/kartläggning och uppföljning av utåtagerande beteenden 	<p>Val av ett befintligt verktyg för uppföljning av föräldraförmågan (och vid behov utvärdering genom Rach-analys)</p> <p>Sammanställning av en manual för uppföljning av barns behov genom intervjuer (4-12 år) samt frågeformulär för äldre barn 13-17år) och dess utvärdering</p> <p>Uppföljning av kommunal samordning ingår i uppföljning av en stödjande organisation</p> <p>Sammanställning och utvärdering av ett uppföljningsverktyg för civilsamhället</p>
------------------------	--	--